

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏԻ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

Զ. ՅԵՏԵՆԻՈՒՆ

ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎՈՐՊԵՍ ԴԱՍԱ-
ԿԱՐԳԱՅԻՆ ՊԱՅՔԱՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔ

Թարգմ. Մ. Ա.

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ
Յ Ե Դ Կ Ե Գ — 1 9 2 3

Հ. Ս. Խ. Հ.

Պատկերներ բոլոր յերկրների, միացեալ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏԻ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

Զ. ՏԵՏԵՆԲՈՒՆ

ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎՈՐՊԵՍ ԴԱՍԱ-
ԿԱՐԳԱՅԻՆ ՊԱՅՔԱՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔ

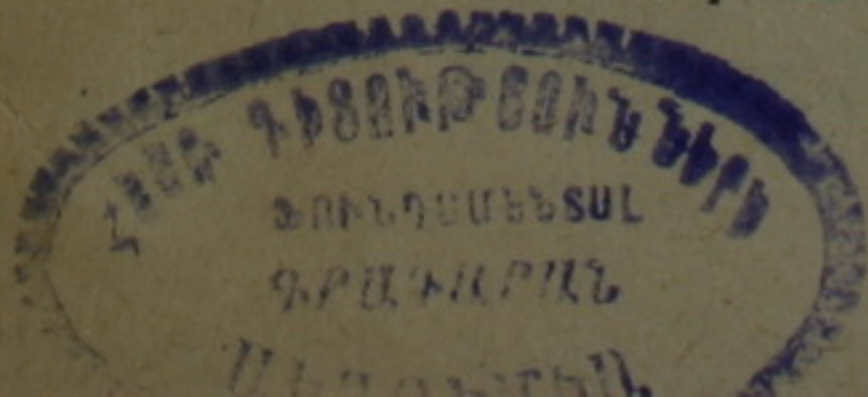
Թարգմ. Մ. Ա.

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ

Յ Ե Լ Է Գ Խ Ե — 1928

ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎՈՐՊԵՍ ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՊԱՅՔԱՐԻ ԱՐ- ԴՅՈՒՆՔ

Կապիտալիստական կարգերում աշխատավոր հոծ բազմությունների կացությունը բնորոշող գլխավոր փաստն այն է, Վոր նրանք աշխատավարձից զատ ապրուստի և վոչ մի ուրիշ աղբյուր չունին: Աշխատավարձն էլ այնքան քիչ է, Վոր հազիվ թե կարողանան հոգալ իրենց կենսական նվազագույն կարիքները, ինչպես առում են, հազիվ կարողանան ծայրը ծայրին հասցնել. իսկ յեթե պատահեց Վոր, հանկարծ, աշխատավարձ էլ չունեցան, այն ժամանակ, արդեն, նրանք կանգնած պիտի լինեն կործանության դռան առաջ:

Աշխատավարձից զրկվելու դեպքում վարձու բանվորի կյանքը փրկելու, նրա գոյությունը պահպանելու խնդիրը դառնում է մի անհրաժեշտություն և հենց այդ անհրաժեշտությունից էլ բղխում է ապրուստի միջոցներից զրկված աշխատավորների հասարակական ապահովության պահանջը: Այսպես է առաջ յեկել վարձու բանվորների հասարակական ապահովության խնդիրը:

Հասկանալի յե, Վոր վարձու աշխատանք կատարողների հասարակական ապահովության գաղափարը կարող եր ծագել միայն կապիտալիստական կարգերում: Յեվ իրոք, յեթե ֆեոդալական-կալվածատիրական կարգերին չհաջորդեր բուրժվական-կապիտալիստական հասարակարգը, յեթե յերևան չգար խոշոր արդյունաբերությունն ու նրա հետ միասին՝ աշխատավարձով իրենց գոյությունը պահ-

պանող բանվորներին հսկա բանակը, աշխատավարձից զրկել-
վածների ապահովության խնդիրն եւ հրասպարակ չեւ գա:

Այլ եւ դրությունը կապիտալիստական կարգերում.
մարդկանց գոյության անհրաժեշտ պայմանը այստեղ սե-
փականության անհատատիրական սկզբունքն եւ, իսկ վար-
ձու աշխատանք կատարող բանվորներին մեծամասնությունը
իր բանվորական ուժից զատ ուրիշ սեփականություն
չունի: Անաշխատունակության կամ գործազրկության
դեպքում պարզ եւ, վոր բանվորական ուժը իբր ապրուս-
տի միջոց, պիտի կորցնե իր նշանակությունը. ահա, հենց
դրա հետեանքով առաջ ե գալիս մի անհրաժեշտ խնդիր,
այն ե՝ վորեւե կերպ ապահովել անաշխատունակներին,
գործազուրկներին, վորոնք զրկվել են իրենց գոյությունը
պահպանելու միջոցներից:

Հասարակական ապահովության գաղափարը, ճիշտ ե,
բուրժուական տիրապետության պայմանների արդյունք ե,
սակայն նրա նախաձեռնությունը պահանջում ե բանվոր
դասակարգին, պրոլետարիատին:

Ինչո՞ւ հասարակական ապահովության գաղափարն
ստեղծողը վոչ թե կապիտալիստական կարգերում իշխող
բուրժուական դասակարգն ե, այլ հատկապես պրոլետար-
իատը: Այս հարցին բացորոշ պատասխան ե տալիս հենց
ինքը՝ կապիտալիստական աշխարհի իրական կացությունը,
նրա տնտեսական ու սոցիալական կառուցվածքը: Հասա-
րակական ապահովության գաղափարը կապիտալիստական
հասարակության տնտեսական կառուցվածքին, բուրժուա-
զիայի դասակարգային շահերին, հետեապես և բուրժուա-
կան դասակարգի գաղափարախոսությանը հակադիր մի
յերևույթ ե. այս կամ այն պատճառով աշխատավարձից
զրկված բանվորների ապահովության վոր ճյուղն ել վեր-
ցնելու լինենք, կտեսնենք վոր նա դիպչում ե բուրժուա-
զիայի շահերին, հակասում ե նրա հետապնդած նպատակ-
ներին և նրա դասակարգային պահանջներին:

ժամանակավորապես անաշխատունակ դարձած, հիվանդ բանվորին ապահովելը յերբեք ձեռնտու չե կապիտալիստին. չե՞ վոր հիվանդ աշխատավորը ձեռնարկությանը վոչ մի ոգուտ չի բերում: Ճիշտ ե, հիվանդության դեպքում բանվորին ոգնություն ցույց տալով կապիտալիստը իր իսկ ձեռնարկության բանվորական ուժը պահպանած կլինի, բայց մեծ մասամբ այդ ել նրան չի հետաքրքրում, վորովհետեւ աշխատանքի ազատ շուկայում նա միշտ կարող ե միևնույն մասնագիտության ու վորակի տեր բանվորներ վարձել:

Պատկերը նույնն ե նաեւ մայրությունը ապահովելու խնդրում: Ծննդաբերությունը բանվորուհու համար խոշոր ծախսերի դուռ ե բաց անում. իր այդ ծանր կարիքները բավարարելու հոգսի տակ ընկճված՝ բանվորուհին ստիպված ե լինում դժվար ու յերկարատեւ աշխատանքներ կատարել, վորպեսզի կարողանա իր աշխատավարձը մի քիչ շատացնել: Հենց այդ ել բավական ե, վոր նրա աշխատանքը ամեն կերպ շահագործման յենթարկվի: Ազատել աշխատանքից և ապահովել մայր դարձած բանվորուհուն՝ կնշանակի զրկել կապիտալիստին նրան շահագործելու հնարավորությունից ճիշտ այն ժամանակ, յերբ բանվորուհին շատ հեշտությամբ պիտի յենթարկվեր շահագործման: Ահա թե ինչու բուրժուական հասարակության մեջ մայրության ապահովագրության որենադրությունը այնքան ել լավ ընդունելություն չի գտնում:

Առանձնապես բուրժուազիայի շահերին դեմ ե գնում գործազուրկների ապահովագրությունը: Կապիտալիստական դասակարգը ուղղակի շահագրգռված ե, վոր գործազրկությունը միշտ գոյություն ունենա: Գործազրկության ժամանակ բանվորները պատրաստ են հանձն առնելու ամենածանր աշխատանքները, գործազրկության վախը նրանց դարձնում ե ավելի հեզ, ավելի խոնարհ,

ներանք հանդուրժում են ամեն տեսակ անարդարություն և արհամարանք, յերբ տեսնում են, Վոր իրենց նման բազմաթիվ անդորձներ կապիտալիստի դուռն են ծեծում զորձ ստանալու համար: Իհարկե վոր զորձագուրկների ազահովումը մի լուրջ հարված պիտի հասցնեք բուրժվական - կապիտալիստական սխառեմին: Այդ շատ լավ են հասկանում ձեռնարկատերերը և հենց դրանով պիտի բացատրել, Վոր բուրժվական պետությունը իր գոյության ամենամեծ գնաժամային ընդեյին իսկ չի հաշտվում զորձագուրկներին ազահովագրելու մտքի հետ:

Բերված օրինակները մեզ ցույց են տալիս, Վոր սոցիալական ազահովագրությունը միանգամայն հակառակ է բուրժվա - կապիտալիստական դասակարգի շահերին: Ահա այդ պատճառով ել բուրժվական կարգերում սոցիալական ազահովագրությունը շատ ուշ և յերևան գալիս և շատ դանդաղ, համարյա թե կրիտի քայլերով և առաջ գնում *):

II

Իր գոյության առաջին իսկ օրերին բուրժվական հասարակության առաջ դրված և յեղել մի խնդիր, այն ե՞ պայքարել պրոլետարիատի շարքերում ծավալվող չքավորության և զորձագրկության դեմ:

Ազգաբնակության հոծ բազմությունների աղքատացումը, այնուամենայնիվ, մի սպառնալիք ե՞ ուղղված կապիտալիստական սխառեմի դեմ, մի սպառնալիք և, Վոր վտանգի յե յենթարկում բուրժվական պետության բարեկարգ ու բարեկեցիկ վիճակը: Պոռնկություն, մուրացկանություն, վարակիչ հիվանդություններ, հանցազորձություն, և այլն, այս ամենը մասսաների աղքատացման

*) Պետական ազահովագրության առաջին օրենքը հրատարակվել և Գերմանիայում (պետական ազահովագրության հայրենիքում) միայն 1883 թվին:

հետ սերտ առնչություն ունենւ. Բուրժուական հասարակությունը և պետութիւնը, կամա թե ակամա, հենց թեկուզ ինքնապաշտպանության նպատակով, ստիպւած են միջոցներ ձեռք առնել չքավորության և գործազրկության այդ վաճառական հետեանքների դեմ:

Չքավորության հարցի լուծումը բուրժուական հասարակության համար մի անհրաժեշտութիւն է:

Տեանենք, ապա, թե բուրժուական պետութիւնը ինչ մեթոդներով և ուղում լուծել իրեն զբաղեցնող այդ կարևոր խնդիրը:

Բուրժուական կարգերում չքավորության և գործազրկության դեմ կռիւն հիմնական ձևը՝ դա խնամատարության և վերջնիս գուգակցող՝ պատժի սխտեմն է:

Չքավորութիւնը հենց իրենց՝ չքավորների մեղքերի արդյունք և համարվում, այդ պատճառով էլ, նյութական ուժանդակութիւն մատուցանելով հանդերձ, նրանց վերաբերմամբ գործադրում են նաև պատժիչ միջոցներ:

Անդլիայում, որինակ, չքավորների ոգտին հարկ եր սահմանված, բայց նույն չքավորները պարտավոր էյին վորոշ պարտադիր աշխատանքներ կատարել, իսկ գործազուրկը իր բնակության վայրից, իր ծխից հեռանալու իրավունք չունէր: Հիշած սահմանափակումներին յենթարկվում էյին վոշ միայն իսկական գործազուրկները, ալ նաև նրանք, ովքեր ծխական իշխանութիւնների կարծիքով գործազուրկ դառնալու նշաններ էյին ցույց տալիս:

Իսկ այդ ժամանակներում գործազուրկների թիվը շատ մեծ էր. լորդը քշում էր իր հողից նախկին ճորտերին, իսկ մանուֆակտուրան քանդում էր համբարական արդյունաբերության հիմքերը ^{*)}: Նույն բանը մենք տեսնում ենք նաև Պրուսիայում, ուր 1794 թ. գեմատվային որենքները չքավորների հասարակական խնամատարու-

^{*)} Միխ. Ույսնով—«Պետութիւնը և բանվորների ապահովագրութիւնը» 1906 թ. էջ 5:

թյուն սահմանելով հանդերձ, մտցնում են հակողության
յենթակա պարտադիր աշխատանքների սխտեմը:

Ջրավորների խնամատարության այդ պատժիչ բնույթը
բուրժվական պետությունների մեջ տիրապետող և մնում
մինչև վերջերս:

Ռուս հետադիմական պրոֆեսորներինց մեկի *) պատ-
մելով «ազատ» Անգլիայի աշխատանքի տների ռեժիմը
այնքան խիստ է, վոր «ծերունիները կգերադասեն ավելի
շուտ գյուղերում սովամահ լինել, քան աշխատանքի տուն
գնալ»: Իսկ մի ուրիշը, Ջրավորների խնամատարության
հարցն ուսումնասիրող մի անձնավորություն, պատմում
է, վոր անգլիական աշխատանքի տների ռեժիմը բանտա-
յին ռեժիմից ավելի ծանր է **):

«Խնամատարության» գործը ճիշտ նույն բնույթն
ունի բուրժվական մյուս յերկրներում ևս: Բուրժվական
հասարակությունը Ջրավորին նայում է իբր մի հանցա-
գործի, առանց հաշվի առնելու թե ինչ պատճառներով է
նա այդ վիճակին հասել: Ճիշտ է, յերբեմն բուրժվական

*) Ջալեասկիյ — «Ջրավորների խնամատարության սխտեմ-
ները» 1912 թ. հջ 46:

**) «Հյուսիսային և միջին Անգլիայի խոշոր քաղաքային
կենտրոններում դուք կհանդիպեք վիթխարի ու մենավոր շեն-
քերի, ուր տեղավորում են պատահական աղքատներին: Այդ շեն-
քերի «ենյակները մութն են ու խոնավ, բաց քարե հատակը ան-
կողնու տեղ է ծառայում և միայն մի վերմակով են ծածկվում
այնտեղ քնողները: Ցերեկը աղքատներին փակում են առանձնա-
կի կացարաններում, ուր նրանք իննը ժամ շարունակ պարտա-
վոր են քար կոտրել — մի ձանձրալի, ծանր աշխատանք... յերե-
վակայեն անգամ դժվար է: Աղքատը, վորին վիճակվել է
ընկնել այդտեղ, մեծ ուրախությամբ բանտ կգնա, վորովհետեւ
բանտային ռեժիմը, այնուամենայնիվ, այդքան խիստ չէ» —
Գազեն — «Արեւմտյան Յեվրոպայի Ջրավորը» հջ 136—137, Վար-
շավա, 1912 թ.: Նույն տեղ, հջ 122—123 նկարագրվում է աշխա-
տանքի տան ռեժիմը՝ պարզաբանված պաշտոնական տվյալներով:

պետությունները միջոցներ են ձեռք առնում վորպեսզի չքավորները սովամահ չլինեն, սակայն, ամեն պարագայում ել նրանք համարվում են հասարակության իրավազուրկ անդամ:

Բոլոր յերկրներում ել հասարակական խնամատարությունից ոգտվելու հետևանքը լինում ե իրավազրկություն, կամ ամենալավ դեպքում իրավունքների կրճատումն: Իբրև ընդհանուր կանոն, հասարակական խնամքից ոգտվողը զրկվում ե ընտրական իրավունքից: Գերժանիայում գործող՝ չքավորների խնամատարության այսպես կոչված ելբերֆելդյան սխտեմով խնամվողը կորցնում ե իր բոլոր հասարակական իրավունքները, պարտավոր ե իր արարքների մասին հաշիվ տալ իրեն խնամողներին, հասարակական զվարճատեղիներ այցելելու, ընտանի կենդանիներ պահելու իրավունք չունի, ևայլն. իսկ յեթե սահմանված կարգը խանգարեց, նա վարչական կարգով պատժի կենթարկվի:

Ահա թե վորոնք են բուրժվական խնամատարության բնորոշ կողմերը: Չմոռանանք հիշել, վոր բուրժվական յերկրներում (Ֆրանսիա, Հոլանդիա, Բելգիա) շատ տարածված են նաև պատահական ոգնության ձևերը, ինչպես են՝ վոդորմություն տալը, բարեգործություն անելը. ձևեր, վորոնք միայն այլասեռում և ստորացնում են կարիքավորներին:

III

Խնամքի ունրան զուգակցող պատժի սխտեմը, վոր հատուկ ե բուրժվական հասարակության և համասլատասխանում ե նրա հայեցակետներին, բուրժվական պետությունների մեջ աստիճանաբար փոխարինվում ե սոցիալական ապահովագրության սխտեմով: Բուրժվական դասակարգը, ինչպես վերևում ասվեց, չի կարող սոցիալական ապահովագրության սխտեմի ստեղծողը լինել, վո-

բովհետեւ սոցիալական ապահովագրությունն ու կապիտալիստական հասարակութեան տնտեսականագր, բուրժուազիայի դասակարգային շահերը, դասակարգային աշխարհայեցողությունը միմիանց հետ հաշտվել չեն կարող: Այդ սխտեմի նախաձեռնությունը պրոլետարիատին և պատկանում:

Սոցիալական ապահովագրութեան սխտեմը սկիզբն է առնում փոխադարձ ոգնութեան բանվորական կազմակերպութեաններէ. վերջիններս, ինչպէս որինակ «բարեկամական ընկերութեաններն» Անգլիայում և Ֆրանսիայում, իրենց գոյութեան սկզբնական շրջանում բացառապէս փոխադարձ ոգնութեան նպատակներէ ելին հետապնդում. սակայն, շատ շուտով, մասնակի այդ խնդիրը դառնում է մի մասն այն ընդհանուր պայքարի, վոր մղվում էր գործատիրոջ դեմ՝ աշխատանքի պայմանները բարելավելու նպատակով: Մատնանշենք հենց, թեկուզ, անգլիական բանվորական միութեաններէ—տրեդ-յունիոններէ փորձընրանք փոխադարձ ոգնութեան գործն ու գործադուլային պայքարը միշտ առաջ են տարել անբաժան կերպով:¹⁾

Փոխադարձ ոգնութեան բանվորական կազմակերպութեանները յերեւան են գալիս թե չե, բուրժուական պետութեաններն սկսում են պայքար մղել նրանց դեմ:

1800 թվին Անգլիայում հրատարակվում է մի որեւնք, վորով արգելվում էր ընկերութեաններէ կամ միութեաններէ գոյութեանը:

1791 թ. Ֆրանսիայում լույս է տեսնում մի որեւնք՝ ուղղված միութեաններէ և գանձարկղներէ կազմակերպման դեմ: Այս որեւնքը 1803 թ. մոլծվում է քրեական որեւնքի մեջ և լիակատար չափով գործադրվում մինչև 1808 թիվը:

Փոխադարձ ոգնութեան բանվորական կազմակերպու-

¹⁾ Ն. Ա. Վիգորշիկ—«Սոցիալական ապահովագրութեանը» Պետրոգրադ, 1921 թ. էջ 19—28:

թյուններն դեմ ուղղակի պայքար մղելու հետ միաժամանակ, բուրժվական պետութայունները յերևան են բերում մի այլ ձգտումն՝ ոգտագործել այդ կազմակերպութայունները կառավարական նպատակներով, կամ այլ կերպ ասած, այնպես անել, վոր նրանք չկարողանան վորևէ փաստ հասցնել պետութայանը:

Այդ ձգտումը—բանվորական կազմակերպութայուններն ոգտագործել հենց բանվորներին փաստելու նպատակով—իհարկե, բուրժվական պետութայունների բանվորական կազմակերպութայանց դեմ մղած դասակարգային պայքարի ձևերից մեկն է: Նման ոգտագործման որինակներ մենք գտնում ենք բոլոր յերկրներում և բոլոր ժամանակներում:

1788 թ. Անգլիայում շկիպերները (նավային աշտոնյաներ) իրենց համար փոխադարձ ոգնութայան գանձարկդ հիմնելու թույլտվութայուն են խնդրում. ի պատասխան դրա՝ լույս է տեսնում մի որեք, վորով գանձարկդի վարչութայան անդամների $\frac{2}{3}$ մասը պիտի նշանակվեր կառավարութայան կողմից: Այս որեքը գործադրվում է մինչև 1793 թիվը*):

Հետաքրքիր է, թե նույն խնդրի վերաբերմամբ ինչ քաղաքականութայուն է վարում Նապոլեոն III-ը Ֆրանսիայում: Նա հայտարարում է, թե պատրաստ է 10 միլիոն ֆրանկ նվիրաբերել այն ընկերութայուններին, վորոնք կ'կազմակերպվեն հետևյալ հիմունքների համաձայն. — 1. «Հավանութայան արժանացած» ընկերութայան նախագահը նշանակվելույն կառավարութայան կողմից, 2. պատվավոր անդամներ ընտրելու ձևը պահպանվելույն և 3., վորն առանձնապես նշանակալից է, գանձարկդի միջոցներից և վոչ մի ձևով գործադուրկը դրամական նպաստ չի ստանալու: Տրված հրահանգներով պրեֆեկտների վրա

*) Միխ. Ույոնով—նույն գիրքը, եջ 7, ծանոթութայունը:

պարտականությունն եւ դժուած տարածելու հասկանության արժանացած՝ ընկերությունների գաղափարը գործարարական տերերի, աստիճանավորների և հոգևորականների շրջաններում՝ աշխատելով վոր վերջիններս պատվավոր անդամներ ընտրվին*):

Բայց, բանը նրանումն է, վոր փոխադարձ ոգնության բանվորական կազմակերպությունների դեմ սկսած պայքարի բոլոր յեղանակներն ել բուրժվազիայի համար ցանկալի արդյունքներ չեն տալիս: Բանվոր դասակարգի ուժեղացումով ուժեղանում է նաև դասակարգային պայքարը. վերջինս արտահայտություններից մեկն է սոցիալական ապահովագրության համար մղված կռիվը, վոր առաջ է տարվում հավասար թափով, 1848 թ. Փարիզի հեղափոխական պրոլետարիատն աշխատանքի իրավունքների պահանջն է հրապարակ բերում: Նույն թվին Բերլինի բանվորները հավաքվելով քաղաքային դռների առաջ, իրենց աշխատանքով ապահովելու պահանջն են դնում: Այդ դեպքերից քիչ հետո, Բերլինում կազմակերպված բանվորական կենտրոնական կոմիտեն 1848 թ. ոգոստոսի 25-ի բանվորական ժողովի որակարգի մեջ դնում է բանվորներին պետության միջոցներով ապահովելու և բոլոր անոգնական ու հաշմանդամ բանվորների խնամատարության գործը կազմակերպելու հարցը**):

Բանվորական շարժման զարգացումն ու թափը ստիպում են բուրժվական պետություններին զիջումի ճանապարհը բռնել: Հիվանդության, ծերության, հաշմանդամության դեպքերում բանվորների ապահովության վերաբերող բոլոր որոշումները թեպետ ձևականորեն բուրժվական որենսդրությունից են բղխում, սակայն փաստորեն նրանք պրոլետարիատի նվաճումներն են՝ ձեռք բերված

*) Միխ. Ույոնով—նույն գիրքը:

**) Ֆ. Մերինգ—«Գերմանիայի պատմությունը միջին դարի վերջերից սկսած» 1920 թ. Կշ 145, 152—153

կապիտալիստական դասակարգի դեմ մղած պայքարի ընթացքում: Այս բանը հաստատելու համար մենք կարող ենք բազմաթիվ որինականեր բերել բանվորների ապահովագրության վերաբերող որենսդրության պատմությունից:

Պետական ապահովագրությունը հիվանդ բանվորների վրա տարածելու առաջին որենքը լույս է տեսնում Գերմանիայում, իբր արդյունք սոցիալ-դեմոկրատական շարժման ուժեղացման: 1871 թ. Բիսմարկն այն կարծիքն է հայտնել, թե սոցիալական շարժումը կասեցնելու միայն մեկ միջոց կա — իրականացնել սոցիալիստների այն պահանջները, վորոնք արդարացի չեն և վորոնց իրականացումը հնարավոր է ներկայիս պետական հասարակական կարգերի սահմանում: Բանվորական շարժման թափն արգիլելու համար մի շարք բռնի միջոցներ գործադրելով հանդերձ (1878 թ. բացառիկ որենքն ընդդեմ սոցիալիստների) կանցլերը 1880 թ. դաշնակցային խորհրդի քննությանն է դնում մի որինագիծ՝ դժբաղդ դեպքերի ժամանակ բանվորներին ապահովագրելու մասին, ի պաշտպանություն իր որինագծի, նա բերում է, ի միջի այլոց, նաև հետևյալ պատճառաբանությունը. «Պետությունը պետք է հոգա իր կարիքավորների մասին... յեթե մենք կարողանանք ազգաբնակչության չքավոր դասերին ներշնչել այն միտքը թե պետությունը այդպիսիների վերաբերմամբ բարեհաճ տրամադրություններ ունի, ապա դրանով նպաստած կլինենք պետական կարգի պահպանության գործին»: 1882 թ. հունիսի 12-ին ռախսատագում արտասանած ճառի մեջ Բիսմարկը բանվորների ապահովագրության վերաբերող իր նախագծերը հետևյալ կերպ է բնորոշում. «սոցիալական ախտերը բուժելու համար առաջարկված այս դեղատոմսերը յերկու կաթիլ յուղից ավելի վոչինչ չեն տա»:

Ռուսական սոցիալ-ապահովագրական որենսդրությունն

ել հանդես ե գալիս վորպես պրոլետարիատի դասակարգային պայքարի արդյունք:

Ինչպես արևմուտքում, այնպես և Ռուսաստանում, ռուս պրոլետարիատի սոցիալական ապահովագրության ասպարիզում ձեռք բերած նվաճումները սերտ առնչություն ունեն գործադուլային շարժման հաջողության հետ: Ռուս աղանավոր ապահովագրական գործիչներից մեկը — Բ. Գ. Դանսկին — ցույց ե տալիս^{*}), վոր բանվորների ապահովագրական պահանջները շոշափելի արդյունք են տվել առանձնապես 1905—1906 թ., յերբ գործադուլային շարժումն իր լարման գագաթնակետին ել հասել: 1905—1906 թվականներին Ռուսաստանի զանազան վայրերում գործատերերի ու բանվորների միջև հավաքական պայմանագրեր են կնքվում, վորոնց ուժով հիմանդ բանվորն ապահովություն ստանալու իրավունք ե ձեռք բերում:

1904 թ. դեկտեմբերին, այսինքն առաջին անգամ Բագվի շրջանում նման մի համաձայնություն ե կնքվում, վորով սահմանվում ե թե ինչ դրամական նպաստներ պիտի ստանան Սև և Սպիտակ բաղաճների արդյունաբերական ձեռնարկներում — նավթահանքերում, քիմիական գործարաններում, մեքենայական արհեստանոցներում, ելեքտրոկայաններում աշխատող բանվորները: 1905 թ. փետրվարին պայմանագրի ուժը տարածվում ե տպարանների, վիմագրատների և կազմատների բանվորների, իսկ 1906 թ. հունիսին նաև ապրեսնիտելի (գործիք, վորով քաղցրացնում են ծովի ջուրը), գարեջրի գործարանների և նավաշինարարական արհեստանոցների ու գործարանների բանվորների վրա: 1904 թ. հուլիսին նման համաձայնություն ե կնքվում Գրոզնիյի նավթահանքերի տերերի և բանվորների միջև: Հիմանդության ժամանակ դրա-

^{*}) «Բանվորների ապահովագրությունը Ռուսաստանում և Արևմուտքում» հատոր Ա., պրակ II, եջ 10—11, 1913 թ.

մահան նպաստ տալու մասին հավաքական պայմանագիր
է կնքվում Սամարայում 1905 թ., իսկ Արխանգելսկում
և Որենբուրգում 1906 թ.:

1905—1906 թվականներին առանձին ձեռնարկատե-
րերի զիջումներն ու առանձին ձեռնարկություններում
աշխատող բանվորների հետ պայմանագրեր կնքելու մա-
սին յեղած համաձայնություններն այնքան էլ բացորոշ
կերպով չեյին տեղի ունենում:

Հիվանդ բանվորների ապահովության նախագծին
կցված մինիստրական բացատրությունը, վոր ներկայաց-
վեց յերրորդ Դումային 1906 թ., մեջ է բերում այդ-
պիսի համաձայնության դեպքեր Վլադիմիրյան նահան-
գում—54 հատ, Սամարայի նահանգում—29, Խերսոնի
նահանգում—45. այնինչ իրականում կնքված համաձայ-
նությունների թիվը մի քանի անգամ ավելի յեր:

1905—1906 թվականներին ուսական գործարանա-
յին բանվորության մոտավորապես յերրորդ մասն արդեն
ձեռք եր բերել հիվանդության դեպքում ձեռնարկատիրոջ
հաշվին՝ աշխատավարձի $\frac{1}{2}$ — $\frac{2}{3}$ -ի չափով նպաստ ստանալու
իրավունքը *):

Ցարական ֆինանսների մինիստր Կոկովցեվը, վորի
նախագահությամբ 1905 թ. մարտի 1-ին կազմվել էր
«արդյունաբերական ձեռնարկներում աշխատող բանվոր-
ների կենցաղը բարելավելու միջոցները քննող» մի հանձ-
նաժողով, փորձում է հերքել այն պնդումը՝ թե կառա-
վարությունը բանվորական հարցով զբաղվում է գործա-
դուլների ճնշման տակ. սակայն, միաժամանակ խոստո-
վանվում է, վոր «բանվորական շրջաններում ծավալվող
գործադուլային շարժումն ու խռովությունները պատճառ
յեղան, վորպեսզի կառավարությունը ձեռնարկե գործա-

*) Պրոկոպովիչ Ս.—«Ընդհատված հառ», 1912 թ. եջ 1:

բանային որենքների շուտափուլի կարգավորման ու բարելավման գործը*):

Բնորոշ է նաև այն, Վոր ասպես կոչված բանվորական որենսդրությունը (բանվորական որ, գործարանային տեսչություն, սոցիալական ապահովագրություն, և այլն) սկզբներում տարածվում է միայն բանվորական դասակարգի ավանգարդի վրա, այսինքն պրոլետարիատի այն մասի, Վորն ավելի կազմակերպված է և դասակարգային պայքարին ավելի գործոն մասնակցություն է ցույց տալիս:

Բուրժուական հասարակությանը դեպի բանվորների ապահովագրության գործը թեքող խթանը, դրդիչ ուժը բանվորական դասակարգի պայքարն է հանուն սոցիալական ապահովագրության, նրանց ձգտումն՝ ապահովելու իրենց և ընտանիքի անդամների գոյությունը աշխատավարձից զրկվելու, կամ առհասարակ, աշխատանքի վորևեաղբյուր չունենալու դեպքում: Բուրժուական յերկրների սոցիալ-ապահովագրական որենսդրությունը վոչ այլ ինչ է, յեթե վոչ մեկը բանվորական դասակարգային պայքարի հաջողություններից: Պրոլետարիատը իր պայքարով, իր գործադուլներով և ապստամբության սպառնալիքներով է, Վոր բուրժուազիայից ապահովագրական որենքներ է կորզում: Բուրժուազիայի տեսակետով սոցիալ-ապահովագրական որենսդրությունը մի զիջում է, Վոր անում է ինքը բանվոր դասակարգին. իսկ ամենքին հայտնի յե, թե նա յերբ է զիջման ճանապարհը բռնում—այն ժամանակ, յերբ լուրջ ընդհարումների վախը ակընհայտ է դառնում, յերբ բուրժուական կարգերի պահպանությունը վտանգվում է, թեկուզ հենց ժամանակավորապես:

Հաշտվելով ապահովագրական որենքներ հրատարա-

*) «Ապահովագրական որենքների խորամանկ բնույթը»— Ա. Ի. Պրեդկալն, 1913 թ. էջ 7—8:

կելու անհրաժեշտության հետ, բուրժուական ձգտում և, հնարավորության սահմաններում, դանդաղեցնել նրանց կիրառումը կյանքում: Ապահովագրական որինագծերը անվերջ ձգձգվում են, անվերջ վերաքննվում, մինխառությունից մինխառություն անցնում, պարլամենտական այս հանձնաժողովից այն հանձնաժողովի ձեռքն ընկնում: 1880 թ. Բիսմարկը ռալիստազ և մտցնում ապահովագրական առաջին որինագիծը և միայն յերեք տարի հետո, 1883 թ. հրատարակվում և հիվանդության դեպքում բանվորներին ապահովագրելու որենքը: Ռուսաստանում ապահովագրական առաջին որինագծերը յերեան են դալիս 1904 թվին, այն ինչ ապահովագրական որենքը հրատարակվում և միայն 1912 թ.: Ֆրանսիայում պարլամենտական հանձնաժողովը 1891—1895 թ. ընթացքում առաջադրելի ապահովագրության 15 որինագիծ և մշակում, սակայն դրանցից և վոչ մեկը պալատը չի հաստատում*):

Ընդունված ապահովագրական որենքները բանվորին շատ քիչ բան են տալիս, սակայն, հենց բուրժական իշխանությունների գիտությամբ, գործատուներն աշխատում են այդ քիչ բանից ել գրկել բանվորին, կամ ամենալավ դեպքում, որենքն այնպես բացատրել ու գործադրել, վոր նրան տրվելիքը դառնալ փի աննշան, չնչին բան: Ռուսաստանում հրատարակված 1866 թ. ոգոստոս 26-ի որենքը, վորով գործատուները պարտավորվում էյին իրենց բանվորներին բժշկական ոգնություն ցույց տալ, գործադրության ընթացքում այդպիսի վիճակի յե արժանանում գործատուների կողմից հանգիպելով սաբոտաժի և բացարձակ որինագանցության: 1907 թ. պաշտոնական տվյալները պարզում են, վոր 100 գործատիրոջից միայն 7 հոգի իրենց բանվորներին գործարանային հիվանդանոցներ

*) Միխ. Ույոնով—նույն գիրքը, էջ 20 ծանոթությունը:

ըստ լիակատար բժշկական ոգնություն են ցույց տվել, 26 հոգի բանվորներին բուժել են ամբուլատորիաներում և բուժակայաններում, 3 հոգի բուժել են հենց մինիստրական արտահայտությամբ «միանգամայն անբավարար կերպով», մնացած 64 հոգին բանվորներին և վոչ մի բժշկական ոգնություն չեն հասցրել*):

Ընդունված ապահովագրական որենքներն ինչքան ելվոր քիչ բան են տալիս բանվորներին, ելի գործատերերը ջանք եյին թափում այնպես բացատրել ու գործադրել, վոր նրանց ստանալիքը նվազի, աննշան բան դառնա: Կազմակերպված ուժերով (իրենց դասակարգային կազմակերպությունների ոժանդակությամբ) նրանք աշխատում են սեղմել, սահմանափակել բանվորի ապահովագրական իրավունքները: Պետրոգրադի գործարանատերերի միությունն Ապահովագրական Խորհրդի բժշկական ոգնության վերաբերող կանոնների (1913 թ. հունիս 15) առթիվ իր անդամներին մի գաղտնի շրջաբերական ե ուղարկում, մատնանշելով թե գանձարկդին անդամակցող հիվանդ բանվորը, վորը հիվանդության հետևանքով անաշխատունակ չի դառնա, պետք ե բժշկական ոգնություն ստանա, «քանի դեռ գործից չի հեռացված», ուզում ե ասել, թե յերկարատև հիվանդությունից տառապող բանվորին բժշկական ոգնություն ցույց տալուց ազատվելու ամենալավ միջոցը նրան գործից հեռացնելն ե:

IV

Պատժիչ որենքների հրատարակման և նրանց գործադրման ճանապարհով պայքար մղել փոխադարձ ոգնության բանվորական կազմակերպությունների դեմ, խորամանկությամբ ոգտագործել նույն այդ կազմակերպությունները հետին նպատակներով, ձգձգել ապահովագրական որենքների կիրառումը և սաբոտաժի յենթարկել

*)Բ. Գ. Դանսկիյ—նույն գիրքը, էջ 20:

նրանց — այս ամենը բուրժվական կառավարությունների սոցիալական ապահովագրության նկատմամբ ունեցած վերաբերմունքի բնորոշ կողմերն են: Սակայն, անկախ այդ բոլորից և հակառակ բուրժվական կառավարությունների ձգտմանը՝ կազմավորվելու բանվորական փոխադարձ ոգնության գործը, կասեցնելու սոցիալ-ապահովագրական որենսդրության զարգացումը, այնուամենայնիվ, վերջինս, թեկուզ թերի, բանվորական դասակարգի պահանջներին և կարիքներին դեռ ևս անհամապատասխան ձևով ու չափով, աճում և առաջ է գնում հենց բուրժվական կարգերում:

Այս յերևույթը կարելի չէ բացատրել նրանով միայն, վոր հենց բուրժվական տիրապետության որոք տնտեսակարգի վերափոխման ընթացքը սկսում է թեքվել դեպի կոլլեկտիվիզմ, իսկ վերջինս անխուսափելի չէ դարձնում պրոլետարիատի պետական իշխանության գլուխ կանգնելը:

Կապիտալիզմին հատուկ պայմանների մեջ դեռևս ծնունդ են առել ու զարգացել տնտեսական այն ձևերը, վորոնք պրոլետարիատին բերին, իշխանության հասցրին: Հին կարգերի մեջ նոր ձևերի ստեղծման ու զարգացման միևնույն ընթացքը մենք տեսնում ենք իրավունքի (ինչպես, նաև, ընդհանրապես գաղափարախոսության) ասպարիզում: Բուրժվական կարգերին հատուկ իրավական յերևույթներին համընթաց մենք տեսնում ենք այնպիսի իրավական ինստիտուտներ, վորոնք միանգամայն ոտար, հակառակն են այդ կարգերում տիրող դասակարգի գաղափարախոսությանը: Հին հասարակության ծոցում ծնունդ են առնում նոր հասարակության տարրերը, կյանքի հին պայմանների խորտակման հետ մեռնում են նաև հին գաղափարները, իսկ նրանց տեղ գալիս է նորը, թարմը:

Բուրժվական հասարակության համար շատ բնորոշ մի շարք իրավական ինստիտուտներ (ինչպես որինակ մասնավոր սեփականության իրավունքը, ժառանգական

իրավունքը) նույն հասարակության զարգացման, նրան
գեղի կամունիզմ մղող ուժերի աճման հետ համընթաց
սկսում են, աստիճանաբար, ընդունել իրենց մեջ բուր-
ժվական հասարակության սոցիալական կառուցվածքին և
նրա անհատապաշտական գաղափարախոսությանը միան-
գամայն սառն տարրեր:

Բուրժվական կարգերին խորթ իրավական լնատիտու-
ների զարգացման ընթացքը ապացուցող ամենակարկա-
ռուն փաստը հենց սոցիալ-ապահովագրական որենադրու-
թյունն է:

Սերեան գալով վերադառնալու արդյունք բանվոր դասակար-
գի՝ հանուն ապահովման մղած պայքարի, բուրժվազիայի
համար խորթ ու սառն սոցիալ-ապահովագրական որենա-
դրությունը ավելի ու ավելի առաջ և գնում, յերբեք հետ
չմտալով կապիտալիստական հասարակության զարգացման
ընթացքին: Սեյթե բուրժվական հասարակության մեջ սո-
ցիալական ապահովագրությունը ծավալվում և անընդհատ
գրավելով նորանոր ասպարեզներ, յեթե սոցիալ-ապահո-
վագրական որենադրությունը որեցոր բարեկարգվում և
կատարելագործվում է, ապա դրա միակ դրդիչը, միակ
պատճառը կյանքի նոր, կամունիստական հիմունքներ կեր-
տող—դասակարգի—պրոլետարիատի զարգացման ու հզո-
րացման փաստն է:

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0002309

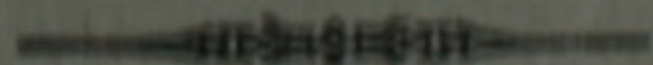
**ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐԻԱՏԻ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ**

ԼՈՒՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ՝

1. Բ. Գ. ԴԱՆՍԿԻՅ — Խորհրդային սոցիալական ապահովագրությունը
2. Ս. ՎԻՆՈԿՈՒՐՈՎ — Բանվորական ապահովագրական շարժումը
3. Բ. Գ. ԴԱՆՍԿԻՅ — Ո՛ւժ ընտրել ապահովագրական դանձարկղի կոմիտեյի անդամ
4. Ջ. ՏԵՏԵՆԲՈՌՈՆ — Բանվորների ապահովագրությունը վերադառնալու դասակարգային պայքարի արդյունք

ՊԱՏՐԱՍՏՎՈՒՄ Ե ՏՊԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՄԱՐ

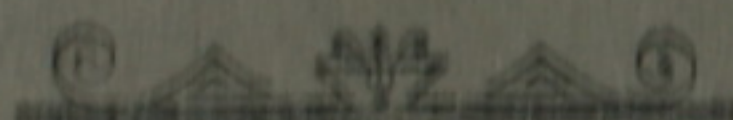
1. ԲԸԽՈՎՍԿԻ — Ի՞նչ և տալիս բանվորին սոցիալական ապահովագրությունը
2. Բ. ԼՅՈՒԲԻՄՈՎ — Սոցիալական ապահովագրությունը անցյալում և այժմ:
3. «Ապահովագրվածի տեղեկատու»

Լույս տեսած հրատարակությունները վաճառվում են
Սոցիալական Ապահովագրության Վարչության գրասենյակում:

ЦЕНА

11
24140

ԳԻՆՆ Ե՛ 20 ԿՈՊԵԿ

